॥ पंडिअधणवालकहा ॥

नेमि-विज्ञान-ग्रन्थरत्न ४

" नमोत्थु णं समणस्स भगवओ महावीरस्स "

सिरिरुद्दपल्लीयसंघतिलयायरिअविरइआ सम्मत्तसत्तरिवित्तीओ उद्धिआ वयणसुद्धिउवरि

॥ पंडिअधणवालकहा ॥

संपायगो—

वीसविक्खाय-सवरसमयपारावारपारीण-सूरिचक्कचक्कवट्टि-जगगुरु-तित्थोद्धारग-जइणायरिअ-सिरिविजय-णेमिसूरीसरपट्टालंकार-परमपुज्ज-सासणप्पहावग-समयण्णु-संतमुत्ति-आइरिअसिरिविजयविन्नाणसूरीस-विणेयपाइअसाहिच्चगुरु-सिद्धंतमहोदहि-उवज्झायकत्थूरविजयगणिणो अंतेवासी मुणिजसभद्दविजओ।

पगासगो—सूरिअपुरीयवड्डचच्चरसिरिसंघो।

मुद्दगो—मोहणलाल मगणलाल बदामी, धी " जइणाणंद " मुद्दणालओ दरिया महेल-सूरियपुर।

वीर सं. २४६७ मुल्लं अमुल्लं। वि. सं. १९९७

કિંચિદ્ વક્તવ્ય

જૈન જગત્ અને સાહિત્યની અપૂર્વ સેવા કરનારા અને શ્રીયાકિની મહત્તરાના ધર્મસૂનુ તરીકે સુપ્રસિદ્ધ જૈનાચાર્ય શ્રીમાન્ **હરિભદ્ર** સૂરીશ્વરજીએ અનેક ગ્રન્થો પ્રાકૃત અને સંસ્કૃતમાં રચ્યાં છે. તે ગ્રન્થોમાંનો એક ગ્રન્થ તે **સમ્મત્તસત્તતિ** છે. એને સામાન્ય જનતા **સમ્યક્ત્વસપ્તતિ** તરીકે ઓળખે છે. સૂરિજીએ આ ગ્રન્થ વીતરાગ ધર્મનાં મૂળને પોષનાર, દેશવિરતિ ધર્મને વિકસ્વર કરનાર, અને છેવટે અક્ષયપદ અપાવનાર સમ્યક્ત્વને ઉદ્દેશીને સિત્તર (૭૦) શ્લોકપ્રમાણ પ્રાકૃતમાં રચ્યો છે. એના ઉપર, 'રુદ્રપલ્લીય' ગચ્છના શ્રીગુણશેખરસૂરિજીના શિષ્ય શ્રીસંઘતિલકસૂરિજીએ **વિક્રમ** સંવત્ ૧૪૨૨ માં સારસ્વતપત્તનમાં ૭૭૧૧ શ્લોક જેટલી ટીકા રચી છે. એ ટીકામાં સૂરિજીએ પ્રાકૃતમાં આપેલી વીસ (૨૦) કથાઓની નામવાર નોંધ આરામશોભા કથાના કિંચિદ્ વક્તવ્યમાં મેં આપેલી છે.

આ કથાઓમાં **ધનપાલપંડિતકથા** વચનશુદ્ધિ ઉપર છે. પરમાર્હત કવીશ્વર ધનપાલનું નામ જગજાહેર છે. કવીશ્વરે આ મુજબ કૃતિઓ રચી છે. (૧) પાઇયલચ્છીનામમાળા (પ્રાકૃત). (૨) તિલકમંજરી (સંસ્કૃત). (૩) સાવયવિહિપયરણ (પ્રા૦). (૪) શ્રીશોભન-સ્તુતિની વૃત્તિ (સં૦). (૫) શ્રીવીરસ્તુતિ (પ્રા૦). (૬) ઋષભપંચાશિકા (પ્રા૦). (૭) સત્યપુરીય મહાવીર ઉત્સાહ (અપભ્રંશ). (૮) વીરસ્તુતિ (સં૦ પ્રા૦). આ સિવાય તેમણે સંસ્કૃતમાં નામમાળા રચ્યાનો મનાય છે. આથી મને એમ લાગ્યું કે આ કથા સ્વતંત્ર રીતે બહાર પડે તો સમાજ વિશેષ લાભ ઉઠાવી શકે. મારા આ વિચારોને, પરમપૂજ્ય-પ્રાતઃસ્મરણીય-શાસનપ્રભાવક-સમયજ્ઞ-શાંતમૂર્તિ-આરાધ્યપાદ-આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ **વિજયવિજ્ઞાનસૂરીશ્વરજી** મહારાજ સાહેબની તેમજ પ્રાકૃત-સાહિત્યવાચસ્પતિ-સિદ્ધાંતમહોદધિ-પ્રાકૃતરૂપમાલા તથા પ્રાકૃતવિજ્ઞાનપાઠમાલા ગ્રન્થના કર્તા-પૂજ્ય ગુરુદેવ **મહામહોપાધ્યાય**

કસ્તૂરવિજયજી ગણિવર્યની અનુમતિ મળી. વળી સુશ્રાવક પ્રોફેસર **હીરાલાલ રસિકદાસ કાપડિયા** M. A. તેમજ શ્રીયુત **ચીમનલાલ ચંદુલાલ ત્રિવેદી** M. A. ની પ્રેરણાથી એને પુષ્ટી મળી. તેથી આ કથાનું સંપાદન શરૂ કરાયું.

ધનપાલપંડિતની કથાનો સંક્ષિપ્ત સાર

ઉજ્જયિની નગરી, રાજા ભોજ, સોમચંદ્ર બ્રાહ્મણ, એની પત્ની સોમશ્રી અને એના બે પુત્રો નામે ધનપાલ તથા શોભન, વાણારસી વાસી શ્રીધર અને શ્રીપતિ, એ બે ભાઈઓનું સોમનાથ મહાદેવની યાત્રાર્થે પ્રયાણ, એ બન્નેનું વર્ધમાનપુરમાં આગમન, મહાદેવનું પ્રત્યક્ષ થવું, મહાદેવ પાસે શિવસુખની યાચના, મહાદેવનીના, મહાદેવના કહેવાથી તેમનું શ્રીવર્ધમાનસૂરિજી પાસે આગમન, સૂરિજી પાસે તેમની દીક્ષા, જિનેશ્વર અને બુદ્ધિસાગર તરીકે તેમનું નામકરણ, બન્નેને સૂરિપદ, બે સૂરિઓનું અણહિલ પાટણમાં આગમન, તેમનું વેદ વ્યાખ્યાન અને પુરોહિતના મકાનમાં ઉતરવું, ચૈત્યવાસીઓની ધમાલ, દુર્લભરાજનું ચૈત્યવાસીઓને ફરમાન, સુવિહિત સાધુઓનો પાટણમાં વિહાર, શ્રીજિનેશ્વરસૂરિનું ઉજ્જયિનીમાં આગમન, સોમચંદને નિધાનની પ્રાપ્તિ, શોભનની દીક્ષા, ધનપાલપંડિતની ધમાલ, માળવામાં મુનિઓનો વિહારબંધ, શોભનમુનિ સહિત સૂરિજીનું ધારા નગરીમાં આગમન, ધનપાલે કરેલી મુનિની મશ્કરી અને તેનો શોભનમુનિએ આપેલો જવાબ, એમનું ધનપાલને ઘેર ગોચરી માટે ગમન, સૂરિજીએ ધનપાલને ત્રણ દિવસના દહિમાં જીવ બતાવવા અને જૈનધર્મનો રહસ્ય સમજાવવું, સમ્યક્ત્વ મૂળ બાર વ્રતનો ધનપાલે કરેલ અંગીકાર, ધનપાલે આપેલ જીવદયાનો ભોજ રાજાને સચોટ ઉપદેશ, ભોજનો દ્વારમાંથી નીકળવાનો પ્રશ્ન અને ધનપાલનો અજબ ઉત્તર, ધનપાલે બનાવેલી ઋષભપંચાશિકા, જિનેશ્વર વિના અન્યદેવને નહિ નમવાની ધનપાલની મક્કમતા, ધનપાલને અંધ કરવાનો ભોજનો વિચાર, ધનપાલનું હોંશિયારીથી ભોજને પ્રસન્ન કરવું, ધનપાલે બનાવેલી ભરતચક્રવર્તીની કથા, ભોજે

કરેલી પોતાના માટે એ કથાની માગણી, ધનપાલનો જડબાતોડ જવાબ, ભોજે બાળી નાખેલી એ કથા, ધનપાલનું પોતાની તિલક મંજરી પુત્રીના મુખથી એ કથાનું સાંભળવું અને લખાવવી, તેથી તિલકમંજરી કથા તરીકે એ કથાની ખ્યાતિ, ધનપાલનું સાચોરમાં જવું, ભોજની સભામાં વાદીનું આગમન, ભોજ રાજાએ જાતે ધનપાલને મનાવીને રાજધાનીમાં લાવવો, ધનપાલનું નામ સાંભળી વાદીનું નાશી જવું, ધનપાલનું સ્વર્ગગમન.

આ કથાને અંગે હસ્ત લિખિત પ્રતિઓ મેળવી વિશિષ્ટ સંપાદન કાર્ય હાલ તુરત બની શકે તેમ નહિ હોવાથી શ્રેષ્ઠિ દેવચંદ લાલભાઈ જૈન પુસ્તકોદ્ધાર સંસ્થા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલ **શ્રીસમ્યક્ત્વસપ્તતિ** (સટીક)માંથી ઉદ્ધૃત કરી અને એજ પ્રતિની સાથે મેળવીને છપાવવામાં આવી છે. અને કઠણ પ્રાકૃત શબ્દોના સંસ્કૃત **અર્થ** ટિપ્પણ રૂપે મેં આપ્યા છે.

આ ગ્રન્થને **નેમિ-વિજ્ઞાન ગ્રન્થરત્ન** ૪ તરીકે પ્રસિદ્ધ કરાય છે, કેમકે આ પૂર્વે **પ્રાકૃતવિજ્ઞાનપાઠમાળા** ગ્રન્થરત્ન ૧ તરીકે, **શ્રી સ્તંભનપાર્શ્વનાથ માહાત્મ્ય તથા જિનગુણસ્તવનમાળા** ગ્રન્થરત્ન ૨ તરીકે અને **આરામશોભા કથા** ગ્રન્થરત્ન ૩ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયેલ છે. તેમજ ગ્રન્થરત્ન ૫ તરીકે **કરુણરસકદમ્બક** નામે ગ્રન્થ પ્રસિદ્ધ થશે.

આ મનોહર કૃતિનાં પ્રકાશનાર્થે **સુરત**માંના **વડાચૌટા**ના કેટલાક **ધર્મપ્રેમી શ્રાવકોએ** આર્થિક સહાયતા આપી છે, તે બદલ તેમને ધન્યવાદ ઘટે છે. આ કથા શુદ્ધ છપાવવામાં બનતી કાળજી રખાઇ છે, છતાં પણ દૃષ્ટિદોષથી અથવા મુદ્રણદોષથી રહેલ ભૂલચૂકને વાચક મહાશયો સુધારીને વાંચે અને સાર ગ્રહણ કરે, એજ ઇચ્છાપૂર્વક અંતે વિરમું છું.

વી. સં. ૨૪૬૭— **—'મુનિ યશોભદ્રવિજય'**

માગશર શુદી પુનમ **શેઠ નેમુભાઈની વાડી**, ગોપીપુરા-**સુરત.**

। नमो सिरिकल्लाणपासनाहस्स ।

। नमो सिरिविजयनेमि-विन्नाणसूरीसाणं ।

सम्मत्तदंसणे वयणसुद्धीए

॥ पंडिअधणवालकहा ॥

मालवमण्डलविलयाविसालभालयलतिलयसरिसत्थि । उज्जेणी वरनयरी, सुरवरनयरीव्व सारसिरी ॥ १ ॥

जीइ जिणभवणउत्तुंगचंगसिंगग्गलग्गउडुनिवहा । फलिहमणिकलसलीलं, कलयंति निसाइ सयकालं ॥ २ ॥

तत्थ समत्थिमविब्भमपम(मि)लियबलिरायजायजसपसरो । सिरिभोयरायराया, पुरिसुत्तमसत्तमो हुत्था ॥ ३ ॥

नूणं सरस्सईए, तहा सिरीएवि उत्तमो नाउं । जो गयवयराहि कओ, अहियारी निययवावारे ॥ ४ ॥

तस्सासि वेयवेई, छक्कम्मपरो परोवयारकई । विउससहपत्तलीहो, दीहगुणो सोमचंददिओ ॥ ५ ॥

सोमसिरी से भज्जा, निरवज्जा वज्जिभज्जसमरूवा । जुण्हुव्व जीइ वयणं, आणंदइ तिहुयणं सयलं ॥ ६ ॥

---

१ ज्योत्स्नेव ।

तक्कुच्छिसरसिहंसीवंसवयंसा गुणाण आवासा। दो तणया बुहपणया, संजाया जायरूवपहा ॥ ७ ॥
पढमो सिरिधणपालो, बालुव्व विभाइ जस्स मइपुरओ। विंदारयवरसचिवुत्तमोऽवि स बुहप्पई नूणं ॥ ८ ॥
बीओ सोहणनामा, जस्स कवित्तं विचित्तयं सुणिउं। केहि न विम्हियहियएहिँ पंडिएहिं सिरं धुणियं ॥ ९ ॥
बहुपरियणपरियरिया, अखंडपंडिच्चदप्पदुप्पिच्छा सिरिभोयरायरायंगणस्स मुहमंडणं जाया ॥१०॥
अह मज्झदेसपरिभूसणाइ वाणारसीइ नयरीए। गोयमगुत्ता पुत्ता, दियस्स दो कण्हगुत्तस्स ॥११॥
पढमो सिरिहरनामो, अट्ठारसविज्जठाणपारीणो। बीओऽवि अबीयगुणो, सिरिवइनामा सिरिवइव्व ॥१२॥
दोवि हु सहोयरा ते, निउणा बम्भन्नएसु कम्मेसु। नयणुव्व परमपिम्माणुबंधसंबंधबंधुरया ॥१३॥
सुरसरिसलिलंमि सया, ण्हाणं काऊण विगयदेहमला। पूयंति बहुपयारं, विस्सेसरदेवपयकमलं ॥१४॥
अह अन्नया कयाई, ताणं सोमेसदेवजत्ताए। अहिलासो संजाओ, जाइजरामरणहरणकए ॥१५॥
फोडेऊणं खंधे, तत्थ य पज्जलिरदीवए ठविउं। सिरिसोमनाहजत्तं, काउं दो भायरो चलिया ॥१६॥
कालक्कमेण दुल्लङ्घयंपि उल्लंघिऊण बहुमग्गं। सिरिवड्ढमाणनयरं, पत्ता गुज्जरधरावलयं ॥१७॥
सोमेसरस्स दंसणसमूसुया जाव तत्थ रयणीए। चिट्ठंति हिट्ठहियया, दीवयपीडं अगणयंता ॥१८॥
ता मज्झरत्तिसमए, एगं पुरिसं [2]जडाकडप्पिल्लं। भसमुद्धूलियकायं, गलकंदलठवियसिरमालं ॥१९॥

१ बृहस्पतिः। २ जटाकलापिनम्।

भालयले चन्दकलं, कलयन्तं लोयणं च जलिरग्गं[1]। वासुगिकंठयसुत्तं, गोरीसोहिल्लअद्धंगं ॥२०॥
खट्टंगसूलपाणिं, उन्नयवरवसहवाहणारूढं। तणुकंतिधवलियदिसं, पुरओ पिच्छंति ते दोऽवि ॥२१॥ (कुलयं)
आगारचिट्ठिएहिं, हिट्ठमणा मुणिय तं महादेवं। भूमितलमिलियभाला, पणमंति थुणंति विप्पसुया ॥२२॥
अह साणंदो वज्जरइ, संकरो वच्छया! अहं तुट्ठो। तुम्हाणं पुण जत्ता, इहेव सहलीकया होउ ॥२३॥
जं संसारियलाहं, मणंमि संकप्पिऊण इह पत्ता। तं भणह जेण सुरवरतरुव्व वियरेमि अहिलसियं ॥२४॥
तो ते जोडियहत्था, भणंति सामिय! न अम्ह इत्थत्थे। अहिलासो किं पुण देहि झत्ति पसिऊण सिववासं ॥२५॥
साहइ सिवोऽवि वच्छा!, इत्थत्थे नत्थि अम्ह सामत्थं। जं दुग्गओ परस्स य, ईसरियं दाउमसमत्थो ॥२६॥
जइ तुम्हाणं एसा, इच्छा तो इत्थ अत्थि पुरमज्झे। सिरिवद्धमाणजिणवरसासणमंडणसिरोरयणं ॥२७॥
सिरिवद्धमाणसूरी, दूरीकयसयलपावदब्भरो। धरणिंदपणयचरणो, चरणायरणंमि चउरमई ॥२८॥ (जुयलं)
संपइ सिवजिणसासणमज्झंमि न इत्थ एरिसो पुरिसो। जह तारतारएसुं, नहंतरे भासुरो सूरो ॥२९॥
जइ [2]महह सिवपुरसिरिं, हणिउं मणविब्भमं कुणह सययं। सूरिस्स तस्स वयणं, इय भणिय सिवो तिरोहूओ ॥३०॥
जाए पभायसमए, सहोयरा दोऽवि वद्धमाणपुरे। पविसिय पुच्छिय पोसहसालं सूरीण संपत्ता ॥३१॥
तत्थ-तवचरणसोसियतणूहिं सज्झायझाणनिरएहिं। मुणिवरगणेहिँ विहिणा, सेवियपयजुयलसरसिरुहो ॥३२॥

१ ज्वलदग्रम्। २ काङ्क्षत।

सिहासणोवविट्ठो, दिट्ठो हिट्ठेहिँ विगयकट्ठेहिं। सूरुव्व तिव्वतेओ, गणहारि वद्धमाणगुरू ॥३३॥ (जुयलं)

हरिसभरपुलइ[1]यंगा, खंधा उम्मूलिऊण दीवीओ। ते विहसियनयणजुया, पणमंति गुरूण पयकमलं ॥३४॥

साहंति सूरिसेहर!, तुह दंसणसहसकिरणउग्गमओ। चिरपरिचियमम्हाणं, महातमं झत्ति परिगलियं ॥३५॥

ता पसिय भवण्णवओ, दुग्गहकुग्गाहनिवहदुग्गाओ। नियदिक्खपोयमारोविऊण अम्हे नयह पारं ॥३६॥

सूरीवि भणइ वच्छा! पच्छा गिण्हेसु अम्ह पवज्जं। पढमं जिणमयतत्तं, [2]वीमंसह हिययमज्झम्मि ॥३७॥

जह जह सुणंति ते दोऽवि जिणमयं तेसिं तह तह खिप्पं (क्खिप्पं)। पलयं गच्छइ विज्ञाठाणरूई पावठाणुव्व ॥३८॥

सिद्धंतामयपाणेण, मिच्छत्तविसेसमंतओ तेसिं। नट्ठे गुरूण पासे, पव्वज्जं दोत्रि गिण्हंति ॥३९॥

दिन्नं गुरूहिं नामं, पढमस्स जिणेसरुत्ति विक्खायं। बीयस्स बुद्धिसायर, इय नामं बुहजणप्पयडं ॥४०॥

संगहियदुविहसिक्खा, दिक्खदिणाओ अभिग्गहसविक्खा। निस्सेसागमसायरपारगया दोऽवि ते जाया ॥४१॥

छत्तीसगुणसमिद्धे, गीयत्थे जाणिऊण ते दोऽवि। सूरिपए संठविया, गुरुहिं दिणयरम[3]यंकुव्व ॥४२॥

जिणिसरसूरी तह बुद्धिसायरो गणहरो दुवे कइया। सिरिवद्धमाणसूरीहिँ एवमेए समाइट्ठा ॥४३॥

वच्छा! गच्छइ अणहिल्लपट्टणे संपयं जओ तत्थ। सुविहियजइप्पवेसं, चेइयमुणिणो निवारंति ॥४४॥

सत्तीए बुद्धीए, सुविहियसाहूण तत्थ य पवेसो। कायव्वो तुम्ह समो, अन्नो नहु अत्थि कोऽत्रि विऊ[4] ॥४५॥

---

१ रोमाञ्चिताङ्गौ। २ विमृशत। ३ मृगाङ्काविव। ४ विद्वान्।

सीसे धरिऊण गुरूणमेयमाणं कमेण ते पत्ता। गुज्जरधरावयंसं, अणहिल्लभिहाणयं नयरं ॥४६॥
गीयत्थमुणिसमेया, भमिया पइमंदिरं वसहिहेउं। सा तत्थ नेव पत्ता, गुरूण तो सुमरियं वयणं ॥४७॥
तत्थ य दुल्लहराओ, राया रायव्व सव्वकलकलिओ। तस्स पुरोहियसारो, सोमेसरनामओ आसि ॥४८॥
तस्स घरे ते पत्ता, सोऽविहु तणयाण वेयअज्झयणं। कारेमाणो दिट्ठो, सिट्ठो सूरिप्पहाणेहिं ॥४९॥
सुणु वक्खाणं वेयस्स, एरिसं सारणीए परिसुद्धं। सोऽवि सुणंतो उप्फुल्ललोयणो विम्हिओ जाओ ॥५०॥
किं बम्हा रूवजुयं, काऊणं अत्तणो इह उइन्नो। इय चिंतंतो विप्पो, पयपउमं वंदई तेसिं ॥५१॥
सिवसासणस्स जिणसासणस्स सारक्खरं गहेऊणं। इय आसीसा दिन्ना, सूरीहिँ सकज्जसिद्धिकए ॥५२॥
अपाणिपादो ह्यमनो ग्रहीता, पश्यत्यचक्षुः स श्रृणोत्यकर्णः। स वेत्ति विश्वं न हि तस्य वेत्ता, शिवो ह्यरूपी स जिनोऽवताद्वः॥५३॥
तो विप्पो ते जंपइ, चिट्ठइ गुट्ठी तुमेहि सह होइ! तुम्ह पसाया वेयत्थपारगा हुंति दुसुया मे ॥५४॥
ठाणाभावा अम्हे चिट्ठामो कत्थ इत्थ तुह नयरे?। चेइयवासियमुणिणो, न दिंति सुविहियजणे वसिउं ॥५५॥
तेणवि सचंदसालाउवरिं ठावित्तु सुद्धअसणेणं। पडिलाहिय मज्झण्हे, परिक्खिया सव्वसत्थेसु ॥५६॥
तत्तो चेइयवासिसुहडा तत्थागया भणन्ति इमं। नीसरह नयरमज्झा, चेइयबज्झो न इह ठाइ ॥५७॥
इय वुत्तंतं सोउं, रण्णो पुरओ पुरोहिओ भणइ। रायावि सयलचेइयवासीणं साहए पुरओ ॥५८॥

जइ कोऽवि गुणट्ठाणं, इमाण पुरओ विरूवयं भणिही। तं नियरज्जाओ फुडं, नासेमी [1]सकिमिभसणुव्व ॥५९॥
रण्णो आएसेणं, वसहिं लहिउं ठिया चउम्मासिं। तत्तो सुविहियमुणिणो, विहरंति जहिच्छियं तत्थ ॥६०॥
तत्तो जिणसरसूरी विहरंतो मालवंमि देसंमि। उज्जेणिपुरिं नियपयपंकयपंतीहिँ भूसेइ ॥६१॥
तत्थन्नदिणे सिरिसोमचंदनामेण भूमिदेवेण। परमा पीई जाया, मायारहियाण सूरीणं ॥६२॥
[2]रिउजजुसामअथव्वणपमुहाणं सयलविज्जठाणाणं। विसमपयत्थवियारं, मुणिउं विप्पो धुणइ सीसं ॥६३॥
अइसंवासवसेणं, [3]नहमंसुवमा परुप्परं तेसिं। मित्ती परमं वुड्ढिं, पत्ता अवरण्हछायव्व ॥६४॥
यतः—प्रारम्भगुर्वी क्षयिणी क्रमेण, तन्वी पुरा वृद्धिमती च पश्चात्। दिनस्य पूर्वार्द्धपरार्द्धभिन्नाच्छायेव मैत्री खलसज्जनानाम् ॥६५॥
अह सोमचंदमाहणवरेण नेहाउ पुच्छिओ सूरी। तुम्हाणं चूडामणिजोइससत्थेसु अत्थि समो? ॥६६॥
गुरुभिर्भणितम्—तिजयपसिद्धं सिद्धंतवयणअणुवायसंनिहं अत्थि।
सोमचन्द्रेणाप्युक्तम्—ता कहसु पसिय वीमंसिऊण पण्हुत्तरं मज्झ ॥६७॥
चुज्जं हिमधवलेहिवि, तस्स गुणोहेहि रज्जियमणेहिं। भणिओ गुरूहिं बंधव!, पुच्छसु जं पुच्छणिज्जं ते ॥६८॥
आणंदनिब्भरंगो, पुच्छइ तो दियवरो गुरूं नमिउं। मह पुव्वपुरिसनिहियं, महानिहाणं रयणभरियं ॥६९॥
तट्ठाणं तु न जाणे, ता भणसु करित्तु तं पुणद्दं[4]। गिण्हिस्सामो मव्वाभावे कज्जं दलेणावि ॥७०॥

१ सकृमिसारमेय इव। २ ऋग्यजुःसामाथर्वप्रमुखाणाम्। ३ नखमांसोपमा। ४ अर्धमर्धम्।

यतः—सर्वनाशे समुत्पन्ने, ह्यर्द्धं त्यजति पण्डितः। अर्द्धेन कुरुते कार्यं, सर्वनाशो हि दुस्त्यजः ॥७१॥
सूरीवि किंपि अत्थं, मणंमि परिभाविऊण तव्वयणं। पडिवज्जइ गुरुयाणं, को जाणइ हिययसब्भावं? ॥७२॥
अह सूरीहिं सम्मं, सुयनाणेणं खणेण नाऊणं। ठाणं माणं दविणं, निहिणो कहियं पुरो तस्स ॥७३॥
मन्नंतेण दिएणं, तव्वयणं वेयवयणमिव सच्चं। तक्खणमेव खणाविय, खोणिं पयडीकओ स निही ॥७४॥
तं पासिऊण गंतूण मुणिवइं पणमिउं च स भणेइ। आगच्छह सच्छमणा, गिण्हह अद्धं निहाणस्स ॥७५॥
अह वागरइ गुरूविहु, किं कुणिमो सोमचंद! दविणेणं?। अम्हेहि पुरा गेहे, तं चइऊणं वयं गहियं ॥७६॥
अन्नं च—गयरागदोसमोहेहिं, भासियं अम्ह जिणवरिंदेहिं। परिहरियव्वो अत्थो, अणत्थसत्थस्स वित्थारो ॥७७॥
भणियं च—दोससयमूलजालं, पुव्वरिसिविवज्जियं जई वंतं। अत्थं वहसि अणत्थं, कीस निरत्थं तवं चरसि? ॥७८॥
तं सुणिय सूरिवयणं, धणद्धगहणे परम्मुहं स दिओ। झूरइ[1] हा मह वाया, जीवंतस्सवि मया जाया ॥७९॥
भणियं च—तित्तियमित्तं जंपह, जित्तियमित्तस्स होइ निव्वाहो। वायामुयणे नासइ, जीवं(वो)ता मा मुया होह ॥८०॥
अंसुजलाविलनयणो, पुणो पुणो मुणिवरिंदपयपउमे। विणिवेसियनियसीसो, दीणो करुणस्सरं भणइ ॥८१॥
नो मन्नइ तव्वयणं, निरीहचूडामणी मुणिंदोवि। तो पुण पुणवि रुवंतं, तं पइ जंपइ पुणोवि गुरू ॥८२॥
जइ एवं निब्बंधो, वयंस! तुह इत्थ अत्थि अत्थंमि। ता निसुणेसु रहस्सं, न धणं कहमवि गहिस्सामि ॥८३॥

१ जुगुप्सति।

जं तइया अद्धगहो, वयणछलेणं मयावि पडिवन्नो। तस्सेसो परमत्थो, स कयत्थो कीरउ जहिच्छं ॥८४॥
दोतणयाणं मज्झे, एगं सव्वस्सअद्धयसरूवं। अम्हाणं देसु तओ, तुम्ह पइन्ना हवउ पुण्णा ॥८५॥
अइदुक्करंपि वयणं, मणंमि ठविऊण मुणिवराणं तं। तो निहिधणं समग्गं, पुत्ताणं अप्पए स दिओ ॥८६॥
सूरीणं तं वयणं, मणंमि [1]अणमिव सयाविहु वहंतो। सो पुत्ताणं पुरओ, कहिउंपि न सक्कए विप्पो ॥८७॥
पुत्तावि विज्जबलिया, सययं रायप्पसायपरिकलिया। सिवमग्गतत्तनडिया, पडिया मिच्छत्तपंकम्मि ॥८८॥
अह **सोमचंद**विप्पो, तं सपइन्नं मणंमि सुमरंतो। रोगेहिं पीडियतणू, चरमअवत्थाइ संपत्तो ॥८९॥
तम्मि समयंमि तणया, पणया पभणंति ताय! उज्जमसु। रिणमुक्खधेणुभूमीकणयाइपयाणकम्मेसु ॥९०॥
अट्ठ महादाणाइं, दाऊणं पूइऊण देवगणं। जीवियअंतंमि ठिओ, [2]सूरिरिणं तं स सुमरेइ ॥९१॥
भणियं च—अचला चलंति पलए, मज्जायं सायरावि लङ्घंति। गरुआ तहिंपि काले, पडिवन्नं नेव सिढिलन्ति ॥९२॥
किंपि कहणुज्जयं तं, तणया नाऊण तस्स सब्भावं। पभणसु नियकरणिज्जं, जं किंपि वि अत्थि तुम्ह मणे ॥९३॥
अवलंबिय धीरत्तं, सगग्गएणं सरेण **सोमदिओ**। एगं मह अत्थि अणं, जइ देह कहिंपि ता भणिमो ॥९४॥
तो ते भणंति तणया, पसिऊण कहेसु जं तयं कुणिमो। दो कण्णमंततत्तं, परमिट्ठीविहु न याणेइ ॥९५॥
सो आह सुणह वच्छा!, **जिणेसरो** सूरी अत्थि मह मित्तो। तेण सह मइ पइन्ना, निहिलाभत्थे कया एवं ॥९६॥

१ ऋणमिव। २ सूरि-ऋणम्

अद्धप्पयाणवयणच्छलेण छलिओऽम्हि तेहि सूरिहिं। दिंतस्सवि तस्सद्धं, गिण्हंति न ते निरीहमणा ॥९७॥
तो तेहिं भणिओऽहं, जइ अद्धं देसि तो सुयजुयाओ। इक्कं वियरसु तणयं, अन्नह विहवेण पज्जत्तं ॥९८॥
इय तेसिं रिणं वच्छा!, अज्जवि सल्लुव्व सल्लुए हियए। इण्हिं कहियं पुरओ, तुम्हाणं कुणसु जह जुत्तं ॥९९॥
इय सुणवि दुवे तणया, तव्वयणं जोडिऊण करकमले। पभणंति ताय! देमो, तुम्ह रिणं कुणह मा खेयं ॥१००॥
तो सोमदेवविप्पो, तणयंगीकारवयणसमसमयं। पाणेहि परिच्चत्तो, पत्तो परलोयमग्गम्मि ॥१०१॥
धणपालसोहणेहिं, कुडुंबसहिएहिँ सोगविवसेहिं। उत्तरकिरिया सयला, विहिया तायस्स परभविया ॥१०२॥
तत्तो दुहसंतत्ता, परुप्परं भाउणो पयंपंति। अहह महाधुत्तेहिं, सियंबरेहिं कहं छलिया ? ॥१०३॥
इय कारणाउ भणियं, जं तेसिं चेइएसु य मढेसुं। पीडिज्जंतोऽविहु [2]मयगलेहिँ न कहिंपि पविसिज्जा ॥१०४॥
अह लहुभायं जंपइ, धणपालो वच्छ! कुणसु घरकज्जं। अहयं पिउरिणसोहणहेउं सूरिं पवज्जेमि ॥१०५॥
अह सोहणो पयंपइ, मए न निव्वहइ भाय! घरभारो। तो गंतूणं सेयंबराण वयणं करिस्समहं ॥१०६॥
इय आउच्छिय सयणे, रुयमाणे कोवणे य जिणधम्मे। जिणिसरसूरिसमीवं, सोहणनामा दिओ पत्तो ॥१०७॥
सावन्नं भणइ गुरुं, पिउ[3]संधासायरं तरिउकामो। [4]पवणतणउव्व पत्तो, ता करणिज्जं समाइससु ॥१०८॥
सूरीवि कहइ अम्हं, हढेण नहु हुंति धम्मकम्माइं। किंपुण नियमणभावणवसेण जायंति सहलाइं ॥१०९॥

१ शल्यमिव। २ मदकलैर्हस्तिभिः। ३ प्रतिज्ञा। ४ हनुमानिव।

ता पढमं सुणसु तुमं, जिणागमं जाणिउं च तस्सत्थं । जइ भवसायरतरणे, मई हवे ता गहसु दिक्खं ॥११०॥
अन्नह सगिहे वच्चसु, इय वयणामयरसेण संसित्तो । विज्झायकुग्गहग्गी, सो विप्पो सूरिपासंमि ॥१११॥
जह जह जिणमयसत्थाइ पढइ पुव्वावराविरुद्धाइं । तह तह मिच्छत्तं परिगलेइ तुहिणुव्व रविउदए ॥११२॥ (जुयलं)
लद्धट्ठो गहियट्ठो, विणिच्छियट्ठो य मुणियपरमत्थो । आपुच्छिऊण गुरुणो, स सोहणो लेइ पवज्जं ॥११३॥
सङ्गहियदुविहसिक्खो कुणइ तिव्वतवचरणं । पढियसुओ कविचक्के, स चक्कवट्टित्तणं पत्तो ॥११४॥
अह निवभोयसहाए, कलाकलावेण विजियविबुहेणं ! धणपालेणं पत्ता, कित्ती मुत्तिव्व सोमस्स ॥११५॥
तत्तो तेण सहोयरविरहाउरमाणसेण विप्पेणं । नियदेसंमि निसिद्धो, बारसवरिसे जइपवेसो ॥११६॥
तद्देसवासिसावयपरमब्भत्थणवसेण मुणिवइणो । सयलागमपारीणं, सोहणसाहुं पुरो काउं ॥११७॥
मालवदेसंमि बहिं धारानयरीइ जाव वच्चंति । तो दट्ठुं धणपालो, बंधुमनाऊण इय हसइ ॥११८॥ (जुगलं)
गद्दहदंत ! नमो ते, भदंत ! तह सोहणोऽवि तं भणइ । कविवसणवयण ! संपइ, वयंस ! तुह अत्थि सुहमणहं ॥११९॥
तो धणपालो चिंतइ, जित्तोऽहमणेण पयडवयणेणं । घाओ नणु सलहिज्जइ, रिउणो वि हु अवसरे दिन्नो ॥१२०॥
तत्तो तेणं भणिया, कस्स भविस्सह तुमित्थ पाहुणया ? । सोहणमुणी पयंपइ, तुम्हाणं चेव बुहराय ! ॥१२१॥
तो लहुबडुयं सह पेसिऊण नियमंदिरस्स पासंमि । संठावइ सूरिवरे, स जङ्गमे पुण्णकप्पदुमे ॥१२२॥
परियणसहिओ सूरिं, सोहणबंधवसिणेहओ भणइ । धणपालो मह गेहे, गिण्हह असणाइयं सव्वं ॥१२३॥

तो ते भणंति पंडिय !, एगगिहे नेव कप्पए भिक्खा। सिवसासणंमि जिणसासणेऽवि सा जेण पडिसिद्धा ॥१२४॥
उक्तश्च–भजेन्माधुकरीं वृत्तिमपि म्लेच्छकुलादपि। एकान्नं नैव भुञ्जीत, बृहस्पतिसमादपि ॥१२५॥
महुकारसमा बुद्धा, जे हवंति अणिस्सिया। नाणापिंडरया दन्ता, तेण वुच्चंति साहुणो ॥१२६॥
इय तव्वयणं कप्पिय भिक्खागहणे परम्मुहं नाउं। रंजियहियओ सगिहं, गंतूण भणेइ नियभज्जं ॥१२७॥
तुम्हेहिं परिसुद्धो, आहारो सोहणस्स मुणिवइणो। भत्तिब्भरनिब्भराहिं, दायव्वो पणयनिरयाहिं ॥१२८॥
अह भिक्खाए पत्तो, नमंसिओ सोहणो मुणी ताहिं। पडिलाभिऊण भणिओ, भिक्खट्ठा इज्ज निच्चंपि ॥१२९॥
तेसिं बोहनिमित्तं, स महप्पा सुद्धमेव आहारं। लिंतो तिदिवसदहियं, न य गिण्हइ विज्जमाणंपि ॥१३०॥
धणपालेणं हसिओ, तुम्ह गुरूणं न रुच्चए अम्बं। तिदिवसदहियं तेणं नो गिण्हह महुररसिया जं ॥१३१॥
तं पइ जंपइ सोऽविहु, साहू अम्हाण विबुह! सिद्धंते। भणियं तिदिवसदहियं, [1]जियसंसत्तं तओ चइमो ॥१३२॥
तो धणपालो जंपइ, अहो अहो दंभविलसियमिमेसिं। जं दहियंपिहु [2]पूयरयसंकुलं वज्जरंति हहा ॥१३३॥
साहिक्खेवं पुणरवि, भणेइ सो नियगुरूण साहेसु। चिंतिज्जसु इत्थत्थे, उत्तरमेहामि मज्झण्हे ॥१३४॥
तेण दहिभायणं तं, तहेव संठावियं तओ स मुणी। गंतूणं गुरुपुरओ, भणेइ तव्वइयरं सव्वं ॥१३५॥
अह विहियभोयणो सो, धणवालो बहुजणेण संजुत्तो। पत्तो सूरिसगासं, बुद्धिबलेणं जिणिउकामो ॥१३६॥

१ जीवसंसक्तम्। २ पोरा इति भाषायाम्।

पुच्छेइ दहिसरूवं, अतुच्छमिच्छत्तमुच्छिओ एस । सूरिं सोऽवि पयंपइ, हुंति हु संमुच्छिमा जीवा ॥१३७॥
जओ भणियमागमे–मुग्गमासाइपभिई, विदलं कच्चंमि गोरसे पडइ । ता तसजीवुप्पत्ती, भणंति दहिएवि तिदिणुवरिं ॥१३८॥
तं सुणिय भणइ विप्पो, विलग्गपेउव्व धूणिऊण सिरं । अहह असंबद्धपलाविराण किं भन्नए एसिं ? ॥१३९॥
तप्पच्चयत्थमाणाविऊण तं दहियभायणं गुरुणो । ठावंति तवणतेए, [1]अलत्तवडियं मुहे दाउं ॥१४०॥
तिव्वायवसंतत्ता दहिगयसत्ता समंतओ चलिउं । चडिया लत्तयवडियं, सुसीयलं जीवियव्वकए ॥१४१॥
ते पासिऊण जीवे, धणपालो चिंतए नियमणंमि । अहह अहो जिणधम्मो, धम्मेसु अवितहो एस ॥१४२॥
जत्थेरिसया भावा, अरहंतेणं सयं समुल्लविया । ता एसच्चिय धम्मो, पमाणभूओ किमन्नेहिं ? ॥१४३॥
इय तस्स मणवणाओ, मिच्छत्तुम्मत्तकरिवरो नट्ठो । [2]सम्मत्तहरी सहसा, तत्थ पविट्ठो अइगरिट्ठो ॥१४४॥
धन्ना ते जियलोए, जे जिणधम्मंमि उज्जुया सययं । ते उण वयं अधन्ना, सुविणेवि न जेहिँ सो दिट्ठो ॥१४५॥
इय चिंतिऊण नमिऊण, गुरुपए विन्नवेइ धणपालो । भयवं ! कहसु रहस्सं, धम्मस्स तओ गुरू आह ॥१४६॥
धम्मु सुच्चि सचराचरि जीवह दयसहिओ, सो गुरुवि घरघरिणिसुरयसंगमरहिओ ।
उज्झियविसयकसाउ देउ जो मुक्कमलु, एहु लहुय [3]रयणत्तउ चिंतियदिन्नफलु ॥१४७॥
सविसेसं इय वयणामएण सित्तस्स तस्स चित्ताओ । मिच्छत्तविसो नट्ठो, जह न पविट्ठो पुणो तंमि ॥१४८॥

---

१ अलत्तो इति भाषायाम् । २ सम्यक्त्वसिंहः । ३ रत्नत्रयम् ।

देवगुरुधम्मतत्तं, तत्तो सो मुणिय चिंतइ हहाहं। हिंसादोसमलीमससत्थग्गहणे कहं नडिओ ? ॥१४९॥
तत्तो गुरूण पासे, दंसणमूलाइं बारस वयाइं। परियणसहिओ गिण्हइ, धणपालो परमभावेणं ॥१५०॥
आजम्मं जिणसासणदेवगुरू मुत्तु नेव वण्णेमि। परतित्थिआण देवे, अभिग्गहो तेणिमो गहिओ ॥१५१॥
तत्तो कम्मप्पयडिप्पमुहे सत्थे सुदुग्गमत्थेऽवि। लीलाइ मइबलेणं, संगहई सुगुरुवयणाओ ॥१५२॥
रोमंचियगत्तो सो, अणन्नचित्तो जिणिंदपयकमलं। पइदियहं तिक्कालं, पूइवि एवं भणइ पच्छा ॥१५३॥
कतिपयपुरस्वामी कायव्ययैरपि दुर्ग्रहो, मितवितरिता मोहेनाहो मयाऽनुसृतः पुरा।
त्रिभुवनगुरुर्बुध्याराध्योऽधुना स्वपदप्रदः, प्रभुरधिगतस्तत्प्राचीनो दुनोति दिनव्ययः ॥१५४॥
सव्वत्थ अत्थि धम्मो, जा मुणियं जिण ! न सासणं तुम्ह। कणगाउराण कणगुव्व ससियपयमलभमाणाणं ॥१५५॥
एवं जिणवरपवयणपभावणाए सया कयमइस्स। पक्खालियपावमलस्स तस्स वच्चंति दियहाइं ॥१५६॥
अन्नदिवसंमि राया, हयगयपाइक्कपण्डियसमेओ। वागुरियगिद्धमण्डलकलिओ मिगयाइ संचलिओ ॥१५७॥
उच्चुच्चझंपयाहिं, पलायमाणं भएण मयमिहुणं। दट्ठूण [2]चोइयहओ, सरेण राया हणइ हरिणं ॥१५८॥
तम्मि पडिएऽवि हरिणिं, तट्ठाणाओ पयंपि अचलंतिं। दट्ठुं राया पिक्खइ, कइणो तो ते भणंति इमं ॥१५९॥
श्री भोजे मृगयागतेऽपि सहसा चापे समारोपितेऽप्याकर्णान्तगतेऽपि लक्षनिहितेऽप्येणाङ्गलग्नेऽपि च।

१ कर्मप्रकृतिप्रमुखान्। २ नोदितहयः।

न त्रस्तं न पलायितं न चलितं नो जृम्भितं नोत्प्लुतं, मृग्या मद्वशिनं करोति दयितं कामोऽयमित्याशया ॥१६०॥
अपिच–किं कारणं तु कविराज ! मृगा यदेते, व्योमोत्पतन्ति विलिखन्ति भुवं वराहाः ? ।
देव ! त्वदस्त्रचकिताः श्रयितुं स्वजातिमेके मृगाङ्कमृगमादिवराहमन्ये ॥१६१॥
इय कवियणकयवन्नणमायन्निय भोयरायमहिनाहो । नियपुरओ सयलंपिहु, तिणं व मन्नेइ भुवणयलं ॥१६२॥
एगं सुविसन्नमणं, करुणारससायरं निएऊणं । धणपालं भणइ निवो, किं न हु वन्नसि ? स तो पढइ ॥१६३॥
रसातलं यातु यदत्र पौरुषं, कुनीतिरेषाऽशरणो ह्यदोषवान् । प्रहन्यते यद्बलिनाऽतिदुर्बलो, हहा महाकष्टमराजकं जगत् ॥१६४॥
इय भच्छणवयणेणं, कोवा अंबिरमुहो महीनाहो । तं पुच्छइ किं एयं ?, सो विनुहो भणइ सुणु राय ! ॥१६५॥
वैरिणोऽपि हि मुच्यन्ते, प्राणान्ते तृणभक्षणात् । तृणाहाराः सदैवैते, हन्यन्ते पशवः कथम् ? ॥१६६॥
इय सुणिय जायकरुणो, भंजिय बाणासणं च बाणं च । आजंमं मिगयाए, नियमं गिण्हेइ भोयनिवो ॥१६७॥
तत्तो चलिओ करुणारसिओ सरसाहिवो पुराभिमुहं । थंभनियड्डियछागं, जन्नस्स य मंडवमुवेइ ॥१६८॥
तत्थ भयवेविरंगं, छागं विरसंतमइतरं करुणं । राया पिक्खिवि पुच्छइ, पण्डिय ! किं एस बुब्बुयइ ? ॥१६९॥
अवसरवेई नित्रबोहणाय सच्चं स पंडिओ भणइ । मरणभयकंपिरतणू, छागो एवं वयइ देव ! ॥१७०॥
नाहं स्वर्गफलोपभोगतृषितो नाभ्यर्थितस्त्वं मया, सन्तुष्टस्तृणभक्षणेन सततं साधो ! न युक्तं तव ।

१ नियन्त्रित० ।

स्वर्ग्गे यान्ति यदि त्वया विनिहता यज्ञे ध्रुवं प्राणिनो, यज्ञं किं न करोषि मातृपितृभिः पुत्रैस्तथा बान्धवैः? ॥१७१॥
एयव्वयणायन्नणसमणंतरमेव राइणा पुट्ठो । विबुहो सुइसंवायं, कहित्तु निवइं विबोहेइ ॥१७२॥
यूपं छित्त्वा पशून् हत्वा, कृत्वा रुधिरकर्द्दमम् । यद्येवं गम्यते स्वर्ग्गे, नरके केन गम्यते ? ॥१७३॥
सत्यं यूपं तपो ह्यग्निः, प्राणाः समिधयो मम । अहिंसामाहुतिं दद्यादेष यज्ञः सनातनः ॥१७४॥
सत्थाणुवाइवायाइ, रञ्जिओ रक्खसुव्व मन्नन्तो । जन्नस्स कारिणो तो, राया वन्नेइ जिणसमयं ॥१७५॥
तो साणन्दो साहइ, तं राया दयनिहीत्ति जिणधम्मो । नो रुच्चइ अन्नेसिं, को हेऊ? तत्थ सो भणइ ॥१७६॥
हिंसा त्याज्या नरकपदवी सत्यमाभाषणीयं, स्तेयं हेयं सुरतविरतिः सर्वसङ्गान्निवृत्तिः ।
जैनो धर्म्मो यदि न रुचितः पापपङ्कावृतेभ्यः, सर्पिर्दुष्टं किमलमियता यत्प्रमेही न भुङ्क्ते ॥१७७॥
सरसइकंठाहरणे, सिवपासाए निवेण कारविए । कइयावि महीनाहो, धणपालजुओ गओ तत्थ ॥१७८॥
वन्नइ नाणं सो जिणमयंमि अच्चब्भुयं तओ रण्णा । वुत्तं अन्नवि किंचिवि, अत्थि नवा [1]नाममित्तं वा ? ॥१७९॥
तो भणइ सोऽवि नरवर !, नाणं अत्थित्थ केवलिप्पणीए । अरहंतसिरीचूडामणिगंथे अइसयपसत्थे ॥१८०॥
तीआणागयसंपइपवट्टमाणाण सव्ववत्थूणं । नाणं अइप्पमाणं, परूवियं तत्थ सुमुणीहिं ॥१८१॥
तस्स कलंकारोवणकए निवो भणइ पंडिय ! कहेसु । तिदुवारमंडवाओ, केण पहा निग्गमिस्समहं ? ॥१८२॥

१ नाममात्रम् ।

तो धणपालो आणा-विऊण पण्हं वियारिऊण तयं। बुद्धिपवंचेण फुडं, फलं च लिहिऊण पत्तम्मि ॥१८३॥
मट्टियमयगोलब्भंतरंमि खिविऊण थगियधारिस्स। तं दाऊणं साहइ, पायं अवधारसु धरेस ! ॥१८४॥(जुयलं)
चिंतइ निवोऽवि एवं, इमेण तिदुवारमंडवाउ महं। एगेण दुवारेणं, निग्गमणं नियमओ लिहियं ॥१८५॥
ता तह करेमि जेणं, एयं गुरुदेवआगमेहिं समं। नाणविसंवायाओ, असच्चवाइत्ति धरिसेमि ॥१८६॥
आणविय सुत्तधारे, पउमसिलं मंडवस्स अवणेउं। मग्गेण तेण राया, नीहरिउं वायए पत्तं ॥१८७॥
सिरिभोयरायराया, कवडेणुग्घाडिऊण पउमसिलं। उड्डपहेणं तह मंडवाउ सिद्धुव्व नीसरिही ॥१८८॥
सच्चं तं तव्वयणं, जाणिय राया मणंमि परितुट्ठो। जिणसासणं पसंसइ, सारं सव्वेसु धम्मेसुं ॥१८९॥
अह सिवसिरिपरिरंभणसंरंभमई कई स धणपालो। रिसहेसरगुणवन्नणरउणं पंचासियं कुणइ ॥१९०॥
तं उक्किरिय सिलाए, ठाविय निवकारियंमि पासाए। सरसइकंठाहरणे, तत्तो वन्नइ निवं एवं ॥१९१॥
अभ्युद्धृता वसुमती दलितं रिपूरः, क्रोडीकृता बलवता बलिराज्यलक्ष्मीः।
एकत्र जन्मनि कृतं तदनेन युना, जन्मत्रये यदकरोत्पुरुषः पुराणः ॥१९२॥
नियवन्नणमिममायण्णिऊण परिओसपोसओ राया। रिसहथुइपट्टियाए, उवरिं ठावेइ मणिकलसं ॥१९३॥
अन्नदिणे सिवभवणे, दुवारदेसे निएवि भिंगिगणं। किं एस दुब्बलो ? इय, निवपुट्ठो भणइ धणपालो ॥१९४॥
दिग्वासा यदि तत्किमस्य धनुषा ? तच्चेत्कृतं भस्मना, भस्माथास्य किमङ्गना यदि च सा कामं प्रति द्वेष्टि किं ? ।

इत्यन्योऽन्यविरुद्धचेष्टितमहो पश्यन्निजस्वामिनो, भृङ्गी सान्द्रसिरावनद्धपरुषं धत्तेऽस्थिशेषं वपुः ॥१९५॥
तत्तो पुरओ पिक्खइ, सहत्थतालं हसंतयं रूवं। रइमयणाणं राया, सविम्हओ पुच्छइ बुहं तं ॥१९६॥
किं कारणमेएसिं, एवं हासो समंतओ फुरइ ?। तो आह कई निसुणसु, कण्णं दाऊण नरनाह ! ॥१९७॥
स एस भुवनत्रयप्रथितसंयमः शङ्करो, बिभर्त्ति वपुषाऽधुना विरहकातरः कामिनीम्।
अनेन किल निर्जिता वयमिति प्रियायाः करं, करेण परिताडयन् जयति जातहासः स्मरः ॥१९८॥
अद्धंगपणामेणं, सिवं नमेऊण भोयरायनिवो। जंपइ कईसरं पइ, तं किं न नमेसि तिपुरारिं ? ॥१९९॥
धणपालोऽविहु चित्ते, वयणेणवि अन्नदेवसंथवणं। न कुणेमि जिणं मुत्तुं, इय चिंतिय नरवरं भणइ ॥२००॥
जिनेन्द्रचन्द्रप्रणिपातलालसं,मया शिरोऽन्यस्य न नाम नाम्यते।गजेन्द्रगण्डस्थलदानलम्पटं,शुनीमुखे नालिकुलं नीलीयते।२०१।
इय असमंजसवयणं, तस्स सुणेऊण सम्मदिट्ठिस्स। रोसमहुग्गभुयंगमडसिओ इय चिंतेइ नरिंदो ॥२०२॥
एस अवज्झो विप्पियभासी अम्हं सिवाइदेवाणं। विप्पुत्ति तओऽवि धुवं, नयगविहीणो विहेयव्वो ॥२०३॥
इय रायाभिप्पायं, सुविरुद्धं जाणिऊण धणपालो। चिन्तइ नियमब्भंसं, कुणेमि नाहं जुगंतेऽवि ॥२०४॥
राया नीहरिउं देउलाउ गच्छंतओ पहे नियइ। एगं बुड्ढिं बुड्ढत्तणेण सीसं पकम्पंतिं ॥२०५॥
तत्तो सहयरविबुहा, तीए सिरकंपकारणं पुट्ठा। किंचिवि वण्णंतावि हु, ते निवचित्तं न रंजंति ॥२०६॥

१ रतिमदनयोः।

तत्तो अजंपिओऽवि हु, धणपालो अवसरुत्ति विन्नवइ। देव! इमीए सिरकंपकारणं पसिय निसुणेसु ॥२०७॥
किं नन्दी किं मुरारिः किमु रतिरमणः किं विधुः किं विधाता, किं वा विद्याधरोऽयं किमुत सुरपतिः किंनरः(लः) किं कुबेर?।
नायं नायं न चायं न खलु नहि न वा नैव नासौ न चासौ, क्रीडां कर्तुं प्रवृत्तः स्वयमिह हि हले! भूपतिर्भोजदेवः॥२०८॥
इय धणपालमहाकविवण्णणवयणामयस्स पाणाओ। धाराहिरायमणओ, पविलीणो रोसफणिगरलो ॥२०९॥
विहसियवयणो राया, वरं वरेसुत्ति पंडियं वयइ। पडिभणइ सोऽवि नरवर!, नयणजुयं पसिय मह देसु ॥२१०॥
तव्वयणं पडिवज्जिय, वज्जिअपावस्स तस्स धम्मिस्स। दाऊण विविहकणयं, सप्पणयं पेसए राया ॥२११॥
अह एगया नरिंदं, पंडियसामंतमंतिपरिकलियं। नियपरिसाइ निविट्ठं, पडिहारो नमिय विन्नवइ ॥२१२॥
देव! दुवारे चिट्ठइ सिट्ठी पोयाओ आगओ दट्ठुं। अहिलसइ कोऽवि तुम्हं, चलणे को इत्थ आएसो? ॥२१३॥
आणेसुत्ति निवेणं, भणिए तेणावि आणिओ सिट्ठी। सिरिधरियकरयलजुओ, पणमेइ नरिंदपयपउमं ॥२१४॥
नरवरदावियआसणउवविट्ठो सोऽवि दंसइ निवस्स। मयणमयपट्टियाठियपसत्थिवित्ताणि वित्ताणि ॥२१५॥
भूवइणा सो पुट्ठो, कत्थ तुमेहिं इमाणि पत्ताणि?। सिट्ठीवि भणइ सामिय!, अवधारसु मइ पवन्नमणो ॥२१६॥
जलहिम्मि अकम्हा पवहणम्मि खलियंमि मज्झ मग्गम्मि। निज्जामएहिं सोहिज्जमाणए गिरिव सिवभवणं ॥२१७॥
सलिलंतरंमि पत्तं, तब्भित्तीएवि एगदेसंमि। अक्खरपंती दिट्ठा, लिहियाउ अपुव्ववण्णेहिं ॥२१८॥ (जुयलं)

१ 'सो रायापसेणं समागओ नमिय दुसप तत्थ। मयणमयपट्टियाठियपसत्थिवित्ताणि वित्ताणि' इति प्रत्यन्तरे। २ माणव तत्थ सिव०प०।

अक्खरगहणनिमित्तं, मयणमया पट्टिया मए ठविउं। संकंतवन्नया सा, उवणीया तुम्ह पासंमि ॥२१९॥
रायावि तीइ पिट्ठे, मट्टियमयपट्टियं निवेसित्ता। समअक्खराणि काउं, पण्डियलोयाओ वाएइ ॥२२०॥
आबाल्याधिगमान्मयैव गमितः कोटिं परामुन्नतेरस्मत्संकथयैव पार्थिवसुतः सम्प्रत्ययं लज्जते।
इत्थं खिन्न इवात्मजेन यशसा दत्ताऽवलम्बोऽम्बुधेर्यातस्तीरतपोवनानि तपसे वृद्धो गुणानां गणः ॥२२१॥
देवे! दिग्विजयोद्यते धृतधनुःप्रत्यर्थिसीमन्तिनीवैधव्यव्रतदायिनि प्रतिदिशं क्रुद्धे परिभ्राम्यति।
आस्तामन्यनितम्बिनी रतिरपि त्रासान्न पौष्पं करे, भर्त्तुर्धर्त्तुमदान्मदान्धमधुपी नीलीनिचोलं धनुः ॥२२२॥
चिन्तागम्भीरकूपादनवरतचलद्भूरिशोकारघट्ट–व्याकृष्टं निश्वसन्त्यः पृथुनयनघटीयन्त्रमुक्ताश्रुधारम्।
नासावंशप्रणालीविषमपथपतद्बाष्पपानीयमेतद्देव! त्वद्वैरिनार्यः स्तनकलशयुगेनाविरामं वहन्ति ॥२२३॥
अथ खलु विषमः पुराकृतानां, भवति हि जन्तुषु कर्मणां विपाकः।
राया खण्डियमेयं कव्वं नाऊण पण्डियजणाओ। पूरवइ परं चित्ते, अत्थो न चमक्कए तस्स ॥२२४॥
धणपालं पइ जंपइ, तो राया किं इमं न पुरेसि?। सोऽवि भणइ पयजुयलं, एअं सुइभूसणं कुणसु ॥२२५॥
हरशिरसि शिरांसि यानि रेजुर्हरिहरितानि लुठन्ति गृध्रपादैः ॥२२६॥
सच्चमुक्कारं राया, जंपइ संवयइ एस चेवत्थो। तो विच्छाया अन्ने, विबुहा वज्जाहया जाया ॥२२७॥

जइ रामेसरभित्तिमि, एरिसो एस नो हवे [1]गुम्फो। आजम्मं सन्नासो, कवित्तकरणंमि ता मज्झ ॥२२८॥
इय धणपालपइन्नं, आयण्णिय तक्खणा धरणिनाहो। निज्जामए पवेसइ, वहणारूढे जलहिमज्झे ॥२२९॥
तेहिवि छम्मासेहिं, तहेव लहिऊण आणिउं दिन्नं। वायंति तयं विउसा, सामरिसा तम्मि धणपाले ॥२३०॥
तं खंडकव्वउत्तरपयजुयलं तारिसं [2]नियवि तत्थ। धणकणयदाणपुव्वं, पसंसए पण्डियं राया ॥२३१॥
कइयावि नियसेवाविमुहं दट्ठूण तं भणइ भूवो। कीस दुवेलं न सहं, मह मण्डह ? पंडियवयंस ! ॥२३२॥
सो जंपइ भूवासव !, पारद्धा अत्थि भरहरायकहा। गुंफेउमओ तुम्हं, सेवावसरस्स नावसरो ॥२३३॥
रायाऽऽह मं सुणावसु, सिसिरनिसापच्छिमंमि जामंमि। सो समओ रमणीओ, जओ अभावाउ कज्जाणं ॥२३४॥
सो निवसंसियसमए, तं वाएउं पयट्टए निच्चं। रायाऽवि सेसइंदियवावारं चइय निसुणेइ ॥२३५॥
तइया पुत्थयहिट्ठा, सुवण्णथालं कचोलयसणाहं। ठावेइ निवो मा पुण, एस रसो जाउ अन्नत्थ ॥२३६॥
सालंकारा लक्खणछंदजुया महरसा सुवन्नसुई। कस्स न हरेइ हिययं ?, कहुत्तमा तरुणरमणिव्व ॥२३७॥
दीसे विचित्तकवियाचित्तियचित्तो नराहिवो भणइ। पंडिय ! इह मह भणियं, कुणेसु मुंवेसु कुवियप्पं ॥२३८॥
मं इह कहाहिरायं, विणीयनयरीपयंमि उज्जेणिं। सक्कावयारठाणे, महकालं जइ निवेसेसि ॥२३९॥
ता तुह गरुयं माणं, धणं च मणइच्छियं पयच्छेमि। इय भणिरे भो गनिवे, धणपालो चिंतए एवं ॥२४०॥

१ गुम्फितः। २ दृष्ट्वा।

जं मह जिणपयपंकयआराहणओ न होइ मणइट्ठं। तेणं नहु मह कज्जं, इह विप्पो रायमक्खिवइ ॥२४१॥
जह रंकवासवाणं, जह [1]जुइरिंगणसहस्सकिरणाणं। जह सरिसवमेरूणं, जह छिल्लरखीरसिंधूणं ॥२४२॥
जह धत्तूरसुरेमरतरूण जह कायदेवरयणाणं। तह तुह तेसिं अंतरमत्थि भणंतो पढइ एवं ॥२४३॥
दोमुहय! निरक्खर! लोहमइयनाराय! किंत्तियं भणिमो ?। गुंजाहिं समं कणयं, तुलंतु न गओऽसि पायालं ॥२४४॥
इय नियनिंदादारुणवयणकसाए हरिव्व आहणिओ। कोवायंबिरनित्तो, मूलपइं खिवइ सो दहणे ॥२४५॥
अह महनिव्वेयपरो, आवेउं सगिहपच्छिमे भागे। [3]जुन्नयमंचयपडिओ, धणपालो चिंतए एवं ॥२४६॥
पुणरवि कहमेईए कहाइ कवणं करिस्समेरिसयं ?। हा कह दुट्ठनिवेणं, खेयसमुद्दंमि पक्खित्तो ॥२४७॥
नीसासे दीहरए, मुंचंतो चत्तअवरवावारो। तो तिलयमंजरीए, दिट्ठो पुट्ठो य तत्थ पिया ॥२४८॥
तेणवि तीइ सुयाए, पुरओ दुक्खस्स कारणे कहिये। साविहु भणेइ मा ताय! खेयमुव्वहसु इह कज्जे ॥२४९॥
एयं कहारहस्सं, मणफलए मज्झ अत्थि संकंतं। ता ताय! पसिय उट्ठसु निट्ठवसु मणाउ निव्वेयं ॥२५०॥
तो धणपालो तुट्ठो, उट्ठिय ण्हाऊण ण्हविय जिणरायं। भुंजिय तीए मुहाओ, लिहावए तं कहारयणं ॥२५१॥
सा तिलयमंजरिकहा तन्नामेणं जणंमि विक्खाया। सहयारमंजरी इव, बुहमहुयरसेविया जाया ॥२५२॥
रायपराभवरुट्ठो, धणपालो उज्झिऊण त रज्जं। सच्चरिओ सच्चउरे, संपत्तो पत्तबहुमाणो ॥२५३॥

१ खद्योत०। २ मूलप्रतीम्। ३ जीर्णक०।

तम्मि समयम्मि धम्मो, वाई उज्जेणिमागओ नयरिं। भोयनिवविबुहनिवहे जिणित्तु गज्जेइ सिंहुव्व ॥२५४॥
तत्तो विसन्नचित्तो, चिंतइ राया हहा ममावि सहा। धणपालदिणयरेणं, विणा तमेणं विलुत्तपहा ॥२५५॥
तो तस्साणणहेउं, पहाणपुरिसा निवेण पट्ठविया। तेणवि इय लिहिऊणं, पच्छा संपेसिया ते उ ॥२५६॥
पृथुकार्त्तस्वरपात्रं, भूषितनिश्शेषपरिजनं देव !। विलसत्करेणुगहनं, सम्प्रति सममावयोः सदनम् ॥२५७॥
आगंतूणं राया जइ मं मन्नावए तओ अहयं। आगच्छामि न इहरा मणंमि भो ! एस नियमो मे ॥२५८॥
तत्तो सयं नरिंदो गन्तुं विबुहं बहुत्तिजुत्तीए। परितोसिय परिपोसिय धणेण आणेइ अप्पसभं ॥२५९॥
तं कविरायं भूवइ–परिसाइ ठियं अयाणमाणो सो। रयणीसमए धम्मो, सगव्वमेवं वयइ वयणं ॥२६०॥
श्रीच्छित्तपे कर्दमराजपुत्रे, सभ्ये सभाभर्त्तरि भोजदेवे। सारस्वते श्रोतसि मे प्लवन्तां, पलालकल्पा धनपालवाचः॥२६१॥
तं सुणिऊणं खंडइ, तव्वयणं पंडिओ अखंडमई। हे धणपआ(ला)लवाया, मह सारसए दुयं जंतु ॥२६२॥
तज्ञाणवणनिमित्तं, धणपालं भणइ भोयदेवनिवो। पंडियसेहर ! पूरसु एयं मह पुच्छियसमस्सं ॥२६३॥
इयं व्योमाम्भोधेस्तटमनु जवात् प्राप्य तपनं, निशानौर्विश्लिष्यद्घनघटितकाष्ठा विघटिता।
तओ पण्डिएण वज्जरियं। वणिक्चक्रानन्दत्विषि शकुनिकोलाहलबले, इमास्ताराः सारास्तदनु च निमज्जन्ति गिरयः ॥२६४॥
तो धम्मवाइराओ, धणपालं आगयं वियाणित्ता। पवणेण व वारिनिही, संखुद्धो चिंतई एवं ॥२६५॥
चइऊणं धणवालं, इक्कं वायंमि तुह जओ होही। इय सरसईइ वयणं, सरिउं रयणीइ सो नट्ठो ॥२६६॥

जाए पभायसमए, तस्स जयत्थं महागओ विउसो । तव्वरियं नाऊणं, रायसमक्खं पढइ एवं ॥२६७॥
धर्म्मो जयति नाधर्म, इत्यलीकं कृतं वचः । इदं तु सत्यतां नीतं, धर्मस्य त्वरिता गतिः ॥२६८॥
मिच्छत्तिसुराईणं, न कवित्तं पावकारणं कुणइ । वण्णंतो जिणचंदं, वयणविसुद्धिं समुक्कसइ ।२६९॥
सम्मद्दंसणपुव्वं, सम्मं पालित्तु सावयवयाइं । जिणिउं व गओ सग्गं, धणपालो देवरायगुरुं ॥२७०॥
एव सुणेउं धणपालवित्तं, संमत्तसंसत्तिमहापवित्तं । वायाविसुद्धिं भविया कुणेह, जहा लहुं सिद्धिसुहं लहेह ॥२७१॥

इअ वयणविसुद्धीए धणवालपंडिअकहा ॥

સહાયકોના નામો

૨૬) શ્રી સુરત (વડાચૌટા) સંવેગી મોટો ઉપાશ્રય
૧૫) શાહ ખાતે હા. શા. સુરચંદભાઈ પુરૂષોત્તમદાસ બદામી
૧૩) શાહ કીકાભાઈ સકલચંદ સરૈયા
૮) શાહ ઉત્તમચંદ હેમચંદ રેશમી કાપડવાળા
૫) શાહ નવલચંદ હરખચંદ લાકડાવાળા

—: પ્રાપ્તિસ્થાન :—

શાહ કેશવલાલ પ્રેમચંદ કંશારા

ઠે૦ બજાર, મુ૦ ખંભાત બંદર (વાયા આણંદ)

ઉપરના ઠેકાણે દોઢ આનાની ટીકીટ મોકલવાથી એક પ્રત પોસ્ટથી મળશે.